

Ministry of Justice

Valenivolavola ni Sucu, Mate kei na Vakamau

Na iTukutuku Baleta na Veisautaki ni Yaca

VEIKA LAVAKI TAUMADA

- Ena veisautaki ga na matai ni yacamu se yaca vakavuvale kevaka o yabaki 18 toka ka davo tikiva na Wase 15 ni Births, Deaths and Marriages Registration Act 1975 (Lawa) na veisautaki ni yaca, oka talega na veilawa eso era muria
- E rawa vei rau na itubutubu (bau tale ga na dauniveisusu) merau veisautaka na yaca ni gone se yacana vakavuvale ke se bera ni yabaki 18 ena rarama ni Wase 15 ni Lawa qo kei na veilawa tale eso era salamuria
- Ena gadrevi merau veivakadonui ruarua na itubutubu ni gone ke veisautaki na yaca, vakavo sara kevaka sa biuta na gone edua vei rau, sa leqa, e sega ni kilai, sa yali se sa vakaleqai nona vakasama
- Kevaka rau sa veibiu na itubutubu ena gauna sa ia na vakalewe fomu, sa na vakabau na veivakadonui ni dua na itubutubu

Ocei e rawa ni veisautaki yaca?

E dodonu me volai taumada ena ivolanisucu e Viti o koya e gadrevi me veisautaki na yacana

Vakaevei na balavu ni gauna e taura?

Ena via taura e 5 na siga ni cakacaka baleta na vakadikevi lesu na veitukutuku maroroi eso ni na tekivutaki mai na siga sara ga e ciqomi kina na ivolakerekere ni veisautaki yaca. Ke o gadreva e dua na kena ivolanisucu ni yaca veisautaki, ena vakavotui ena ivolanisucu vakarautaki vou ni sa mayau na itukutuku ena monalivaliva ni BDM.

Na Veidusidusi ni Veisautaki Yaca

Sega ni vaqaqai ena fomu ni kere veisau ni yaca na yavu se vu ni veisautaki yaca, ia ni sa ciqomi na veisau ena monalivaliva ni BDM, na yaca volai qo me sa taurivaki ena veitagede kece vakaivola ni matanitu wili kina na vakavou ni ID.

Mo Yalayala Dina

Mo cauraka na itukutuku dina ni o volakerekere se o bubului me veisautaki na yaca. Kevaka o veivakacalai se lasu, o na rawa ni togotitaki vakailavo me yacova na \$10,000 se mo vesu me yabaki lima, se o cola ruarua.

Na Cava Soti E Sega ni Vakabau?

Ena sega ni vakabau na yaca se veiyaca mera veisautaki kevaka:

- E vakavu veimaliwai ca kei dua tale na tamata; se
- Sa rui balavu sivia (me kua ni sivia e 100 na matanivola); se
- Sega ni yavutaki donu, oya kevaka e rorogo vata kei na so na itutu se iyatu vakacakacaka (vakavo kevaka sa tiko na kena ivola veitokoni); se
- E sega ni rogorogo tu vaka na yaca (e sega ni okati na matanivika se ivakatakilakila)

Sucu Volai e Viti

Kevaka o sucu e Viti, ni veisautaki na yaca, ena vakabau na yacamu veisautaki ka na sega ni vakabau na yacamu a volai taumada.

Taurivaki ni Volanisucu Vou ni Veisau Oti na Yaca

Ni veisautaki na yaca ena ivolanisucu, me kau taurivaki tale na yaca ena ivolanisucu makawa. Mo kila ni o taurivaka na yaca ena ivolanisucu makawa ni veisautaki oti na yacamu, drau na sota kei na lawa ni False Information Act 2016.

Veika Vakaivola Eso

Mo vakarautaka mai nomu ivolanisucu makawa (kevaka e tiko) kei na dua na nomu ID veiganitii me vaka:

- Na itukutuku ena passport ni Viti se Valagi
- Laiseni ni draiva e Viti se Valagi
- ID cokovata ni FRCS/FNPF
- ID ni veidigidigi

Gone Yabaki 18 Lako Sobu

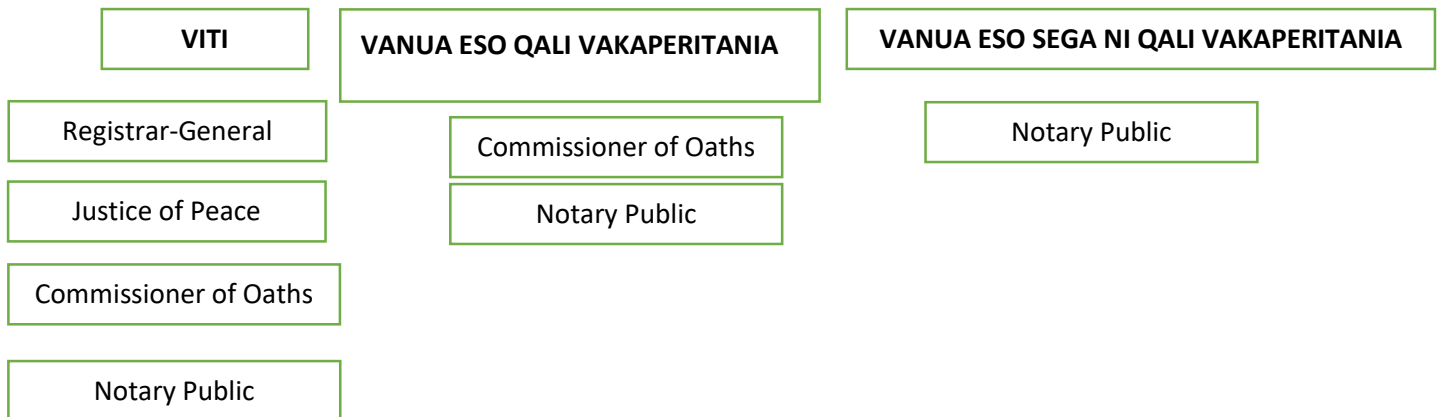
- Tubutubu me vakarautaka mai na ID veiganiti ni gone
- Itaba ni passport ni gone
- Ivolanisucu makawa ni gone (kevaka e tiko)
- Na veivakadonui nei dua na itubutubu kevaka rau sa veibiu, sa sega ni tiko e dua ena gauna ni volayaca

Kena iSau

E sega ni sauma na veisautaki yaca. Segale tale ga ni rawa nira lavaki isau o ira na Commissioner for Oaths se JP.

E gadrevi mo sainitaka na ivolakerekere e matai dua vei ira qo

E duidui na vakalesilesi mera ivakadinadina ni bubului e Viti kei na veivanua tani. Vei kemuni na volayaca ga e Viti, me ivakadinadina ni nomuni volayaca e dua na vakalesilesi ni BDM se dua mai na valenivolavola ni Registrar-General oka tale ga kina na vakalesilesi ni Fijian Elections Office (FEO)

Era tu ena veivalenivolavola kece ni Legal Aid e Viti na Commissioner of Oaths kei na veitabana kece ni Valenivolavola ni Attorney-General, ara sa lisitaki talega na vei Commissioner of Oaths e Viti ena itui qo <https://judiciary.gov.fj/find-a-commissioner-for-oaths-or-jp/> kei na lisi ni vei Justice of the Peace kece e Viti www.justice.gov.fj

Kevaka o gadreva na itukutuku matata vinaka, se o donuya e dua na Justice of the Peace ni lavaki isau me baleta na volakerekere, veitaratara mai vei Registrar-General ena imeli neel.singh@justice.gov.fj se ena 9905125 se na ivukevuke Deputy Registrar-General ena imeli msotutu@justice.gov.fj se ena 9908953.

Kevaka o donuya ena dua na Commissioner for Oaths ni lavaki isau me baleta na volayaca ni veisautaki yaca, veitaratara mai vei Deputy Registrar at Tabana ni Judicial ena imeli krishan.prasad@live.com se ena 8916234

Veivalenivolavola Kece E Qaravi kina na Volayaca ni Veisautaki Yaca

VALENIVOLAVOLA NI BDM	VANUA
Suva	Ground Floor, Suvavou House, Suva
Nasinu	Unit 11 & 12, Valelevu Complex, Nasinu
Nausori	Tara's Building, River Road, Nausori
Navua	Ro Matanitobua House, Navua
Korovou	Harbhai Patel Buildings, Korovou, Tailevu
Sigatoka	Keasuna Buildings, Sigatoka
Nadi	Level 1 GT Plaza, Vunavou Crescent, Nadi Town
Lautoka	Level 1 Westfield Building, Tukani Street, Lautoka
Ba	Ground Floor, Koronubu House, Ba
Tavua	Mobil Building, Tabavu Street, Tavua
Rakiraki	Ground Floor, Bhima Building, Vaileka, Rakiraki
Labasa	Ground Floor, Namuka House, Labasa
Nabouwalu	Naulumatua House, Nabouwalu
Savusavu	Justin Smith Building, Office 11, Main Street, Savusavu
Taveuni	District Office Complex, Waiyevo, Taveuni
Lakeba	Lakeba Provincial Office, Tubou, Lakeba
Vunisea	Vunisea Government Station, PA's Office, Vunisea
Levuka	Lomaiviti Holdings Building, Beach Street, Levuka
Rotuma	Rotuma Government Station, Rotuma
Vunidawa	Vunidawa Government Station, Vunidawa
Keiyasi	Keiyasi Government Station, Keiyasi